

M d lina STRECHIE
(Universitatea din Craiova)

Eneida, propaganda militar a Principatului lui Augustus

Abstract: (*The Aeneid, the Military Propaganda of Augustus' Principate*). The *Aeneid* is not only the Romans' national epic poem, but also the political programme of the Roman Empire, first implemented by Augustus' Principate. In addition to its inestimable cultural value, the *Aeneid* is also a work of Roman military strategy, we can say that it thoroughly reflects Roman institutionalized militarism, communicated to the entire world controlled by the City of the Seven Hills.

The regime established by Augustus was something of a military regime, combined with a personal regime (of the first *Princeps*), plus a system of republican, traditionalist democracy through representatives. This new form of government needed an ideology, or rather a manifesto through which it could get into the Latin collective mind, but also to justify its global hegemony. Therefore, the *Aeneid* also has the role to justify propagandistically and sometimes mystically the mission of the Roman people, which was destined by the gods to rule the world and be the hero of world history.

Aeneas is the Roman hero-type, a warrior par excellence, who will defeat his enemies and destroy all human and divine obstacles to fulfil his mission that of founding a political and military power, as Augustus imposes a new form of government in a Rome bleeding after the civil wars.

Our study focuses on militarism and propaganda that echo the content of the *Aeneid*, demonstrating the modern means of manipulation that Augustus used to justify/impose his regime.

Keywords: *Aeneid*, Augustus, military power, propaganda, ideological manifesto.

Rezumat: *Eneida* este nu numai epopeea națională a romanilor, ci și programul politic al Imperiului Roman, aplicat prima dată de către Principatul lui Augustus. Pe lângă inestimabila valoare culturală, *Eneida* este și o operă de strategie militară romană, putem spune că în ea se oglindesc foarte bine militarismul roman instituționalizat, comunicat întregii lumi controlate de Cetatea celor șapte coline.

Regimul instaurat de către Augustus, care avea ceva dintre-un regim militar, combinat cu un regim personal (al primului *Princeps*), la care se adăuga un regim de democrație republicană prin reprezentanți, tradiționalist. Acest nou form de guvernământ avea nevoie de o ideologie, mai bine spus de un manifest prin care să pătrundă în mentalul colectiv latin, dar și pentru a-și justifica hegemonia mondială. De aceea *Eneida* are rolul de a justifica propagandistic și uneori chiar mistic, că poporul roman este predestinat de zeii să conducă lumea și să fie eroul istoriei mondiale.

Aeneas este eroul/tipul romanului, războinic prin excelență, cel care își va învinge dușmanii și va desființa toate piedicile umane sau divine pentru a-și împlini menirea, anume fondarea unei puteri politico-militare, a căm Augustus impune o nouă formă de guvernământ într-o Romă sângărând după războaiele civile.

Studiul nostru s-a oprit mai cu seamă asupra militarismului și propagandei care răzbat din conținutul *Eneidei*, demonstrând mijloacele moderne de manipulare pe care le-a folosit Augustus pentru a-și justifica/impune regimul.

Cuvinte-cheie: *Eneida*, Augustus, putere militară, propagandă, manifest ideologic.

Introducere

Studiul nostru încearcă să evidențieze o nouă valență nepieritoare a *Eneidei* și a creatorului ei, anume manifestul ei ideologic și propagandistic. Mai mult, personalitatea lui Augustus dorim să o onorăm cu prilejul acestei manifestări internaționale, dedicată personalităților. Deși nu Augustus a scris *Eneida*, el și-a fost modelul, de aceea considerăm că este cu adevărat o personalitate și un model pentru toată România, în bună măsură creația lui. Ne-am propus să analizăm *Eneida* ca un manual de război psihologic, demonstrând încadrarea sa în tiparele propagandei, cu precizie în propaganda militară.

Totodată aplicăm teorii și concepte ale post-modernității, Cetele Eterne de acum 2000 de ani, demonstrând paternitatea romană asupra multor concepte și teorii din sfera științelor comunicării. Ne străduim de a oferi cel mai bun studiu de caz al propagandei militare, cercetând versurile *Eneidei* inegalabilului Vergilius. Considerăm că demonstrăm încă o dată valoarea *Eneidei*, chiar dacă nu facem analize stilistice și literare asupra textului.

Pentru această lucrare am folosit atât textul latinesc al *Eneidei*, cât și varianta tradusă de George Coșbuc, variantă pe care, personal, o îndrăgim foarte tare.

Premise terminologice și conceptuale

Ca orice putere mondială, Roma s-a bazat pe forța sa militară, convențional și neconvențional. Nu întâmplător mulți termeni militari au o etimologie latină. De asemenea, Roma a fost o putere a comunicării, așa cum am demonstrat în unele studii ale noastre, de aceea mulți termeni din sfera științelor comunicării au tot o etimologie latină. Astfel, pentru studiul nostru de față ne-am oprit atenția asupra termenilor de *propagandă*, *manipulare*, *comunicare*, *informație*, *influență*, *persuasiune*, termeni care sunt utilizați frecvent în definițiile procesului propagandistic.

Definițiile latine ale termenilor enumerați mai sus sunt următoarele:

propagandă :

lat. *propagatio*, -onis „1. (despre plante) înmulțire, extindere; 2. extindere, lărgire, prelungire.”

lat. *propagator*, -oris sm. *prelungitor*

lat. *propago*¹ (I) vt. „1. a înmulți (prin butași). 2. a mărire, a întinde, a prelungi.” (Guțu 1993, 330).

manipulare:

lat. *manipularis* (2) adj. *simpliciter* „soldat, soldatesc”

lat. *manipularis*, -is sm. „soldat dintr-un manipule, soldat simplu, camarad”

lat. *manipulatio* adv. „pe manipule, pe pâlcuri”

lat. *manipulus*, -i sm. „1. manipule, (mică unitate militară având două centurii). 2. Grămadă, maldăr”
(*Ibidem*, 252).

comunicare:

lat. *communico*, (I) vt. și vi. „1. a face comun (dând), a împărtăși ceva cu cineva, a împărtăși; 2. a face comun (luând), a-și asocia, a lua asupra sa.”

lat. *communicatio*, -onis sf. „împărtășire, comunicare” (*Ibidem*, 89).

informație:

lat. *informatio*, -onis sf. „1. idee, noțiune, 2. plan, schiță”

lat. *informo* (I) vt. „a forma, a plăsmui, a concepe; (fig) a reprezenta, a descrie” (*Ibidem*, 218).

influență:

lat. *influo*, -ere, -fluxi vi. „1. a se vărsa, a se revărsa; 2. (fig) a prinde (pe nesimțite), a se strecura.” (*Ibidem*, 218).

persuasiune

lat. *persuadeo*, -re, -suasi, -suasum vi. „1. a îndemna, a determina, a hotărî (pe cineva) 2. a convinge”

lat. *persuasio*, -onis, sf. I. „(acțiunea de) convingere a cuiva, 2. convingere, credință, părere.”
(*Ibidem*, 303).

Acestea sunt câteva dintre cei mai importanți termeni cu implicații în propagandă și în războiul informațional pe care romanii și-au utilizat și și-au pus în practică de acum 2000 de ani. De ce ar fi *Eneida* o propagandă și un război informațional? Pentru că prin armată, puterea romană s-a extins și prelungit (*propago*), a manipulat (a mișca foarte rapid și eficient –s.n.) armatele (*manipuli*) și prin armate, conștient valorile sale și a luat asupra sa responsabilitatea lumii (*communico*) ca pe un „mandat ceresc”, a plăsmuit o nouă

lume i o nou politic (*informo*), i-a strecurat valorile în provinciile sale, (versurile *Eneidei* se citeau de romanii de pretundineni nu numai de cei din Roma) (*influo*) i prin modelul eroic al lui Aeneas i-a convins proprii cet eni romani c ei sunt invincibili i f cu i pentru a domni, dar i pe ceilal i, c Roma este cea care determin politica (*persuadeo*).

Dac citim defini iile de ast zi ale manipul rii, un proces f r de care propaganda nu ar putea exista, afl m c : „influen eaz întreaga cultur în care vie uie te individul, prin sistemul de valori, comportamentul i felul de a gândi.” (Ficeac 2006, 37-44). Cum a manipulat Augustus prin *Eneida* lui Vergilius? În primul rând oferind Romei ceea ce nu a avut pân atunci, o epopee na ional , un „sistem de valori” i tradi ii str mo e ti (troiene), i-a f cut s se comporte ca ni te înving tori: *Tu regio imperio populos Romane, memento* („Tu, Romane, s ii minte c prin putere conduci neamurile”, trad. n.) i le-a schimbat „felul de a gândi”, atât prin „cultul personalit ii” lui Aeneas, de fapt Augustus, i prin „manipularea mistic ” (*Ibidem*, 81), romanii sunt din neamul zeilor.

De ce este *Eneida* o propagand militar ? Pentru c ea a fost conceput ca o ideologie. Iar „ideologia presupune un context, interese, strategii de ac iune, informa ii, valori, con tinentizare.” (***)Coordonator Ar d voaice 1987, 70-72, 77-83). Tocmai idologia na ional roman a f cut ca *Eneida* s fie o foarte eficient propagand , mai ales prin eroii i tradi iile romane evocate, fundamentând o nou con tiin de neam romanilor a c ror ar , era datorit lui Augustus, lumea întreg . Teoria unei propagande reu ite st i ast zi în „puterea de evocare”, iar eficien a ei „ine de organizare i de ideologie” pentru c „finalitatea propagandei ine de crearea unei noi con tiin e sociale” (*Ibidem*, 247, 314, 328).

Cum a fost posibil propaganda prin *Eneida*? În primul rând prin faptul c ea a fost scris în versuri (mult mai capabile s produc emo ii i care se re in i mai u or) având un puternic mesaj patriotic, pentru refacerea moralului romanilor, dar i pentru atragerea lor de noua form de guvern mânt, Principatul. i ast zi „propaganda se adreseaz opiniilor”, se ocup cu „captarea încrederii”, de „moralul na iunii” i are o „tem ca suport al mesajului” (Cathala 1991, 50, 35, 289, 139). Augustus s-a folosit de genialul poet pentru a- i atrage bun voina i acceptul cet enilor romani fa de politica sa, oferind un mesaj eroic, de popor ales i divin.

Eneida este o propagand i pentru c a f cut cunoscute obiectivele politice romane pe termen lung, ac ionând asupra spiritelor, ca un veritabil r zoi informa ional, care înseamn de fapt „ac iunea asupra psihicului i mentalului” (Hentea 2002, 14). Prin acest epopee na ional s-a urm rit atragerea „unor simpatii în numele unor obiective”, umblând la tr irile interioare ale romanilor, adic la „exploatarea st rilor emo ionale” (*Ibidem*, 19, 21).

Eneida lui Vergilius, scris la comanda lui Augustus, nu era numai cronica unui r zoi al eroului Aeneas, ci i un veritabil „r zoi imagologic” adic „ac iuni deliberate i concentrate, desf urate... pentru impunerea unei imagini publice” (*Ibidem*, 30) ale lui Augustus de *p rinte al patriei* i de *restaurator al republicii* cu toate valorile sale. De asemenea, *Eneida* este propagand i pentru c este tot un „r zoi dus cu alte mijloace”, care utilizeaz „, persuasiunea i manipularea... tehnici specifice de propagand , comunicarea care dore te influen area receptorului” (Hentea 2008, 386). Dup ce cucerise Roma, Augustus trebuia s -i cucereasc i pe romani.

Augustus a depins de poezia lui Vergilius, pentru a deveni simbol, dar i poezia lui Vergilius a depins de institu iile lui Augustus, pentru a deveni universal . i din aceste cauze *Eneida* este un tratat de propagand deoarece, ea a reprezentat „managementul atitudinilor colective prin manipularea unor simboluri semnificative” (*Ibidem*, 387).

(Aeneas), dar ea a fost în slujba statului „mijloc instituționalizat de influențare a atitudinilor, opiniilor și comportamentelor individuale și colective” (*Ibidem*, 390.) (comanda politică a creatorului poeziei romane).

Aadar, prin „Literatură și credință” (Ceia 2009) Augustus și Vergilius au influențat nu numai pe romani, ci și pe urmașii romanilor. Vom demonstra în cele de mai jos funcționalitatea propagandistică a versurilor *Eneidei*.

Studiu de caz al propagandei militare: *Eneida*

Marea epopee a romanilor începe cu preamărirea lui Aeneas, militarul fondator al cetății din Latium, Alba Longa, din care va apărea Romulus, fondatorul Romei: *Lupte vă cântă pe-o teanul ce-odată din câmpii troianici/Du îmi de meniri a sosit în pământul italic la lavinii...* (Vergilius 2004, 11). Expansiunea puterii romane este justificată profetic de către magistralul poet roman, ca o predestinare divină, fiii lui Mars nu puteau decât să fie simbolurile militarismului: *Însă prin veacuri, un neam veni-va din sânge troianic./Astfel s-aude, pieire-aducând cetăți Carthago,/ Neam îndrăzneț în război și depinsă supuie popoare* (*Ibidem*, 12).

Manifestul ideologic al puterii augustane este în fiecare vers al *Eneidei*, astfel încât putem socoti nepieritoare epopee drept propagandă eficientă a valorilor romane. Romanii și-au clădit ca putere mondială după grele încercări, nu întâmplător expresia *Sic itur ad astra* (*Ibidem*, 244) „Astfel se ajunge la stele” (trad. n.) este un motto plin de încredere și astăzi, fiind pus în circulație de versurile *Eneidei*. Tot în cultura romană avem și maxima: *Per aspera ad astra*, sugerând că adevăratele rate de caracter și adevărații stăpâni ai lumii se luptă și cu zeii pentru a deveni cei mai buni, ei învingând și soarta. Este cazul și primului dintre cetăeni, Augustus, care și-a învins adversarii din războiul civil, război care a înșăngerat pentru a treia oară Cetatea Eternă; prin război el a ajuns până la zei, fiind DIVUS, cel asemănător zeilor.

Capacitățile romanilor sunt în primul rând capacitate militară, cum ar fi tenacitatea lor pragmatică, învingând astfel și soarta implacabilă: *Ani îndelungi, prizonieri de menire, prin mările toate/Trude-a a mari trebuiau spre-a naște poporul romanic.* (*Ibidem*, 13). Aeneas, este în primul rând un lider militar, dar și unul politic, deoarece el este fondatorul unei adevărate ideologii, prin tradițiile instituționale pe care le menține, tradiții aduse de el din Troia: *Vine-n pământul italic și aduce Penații din Troia.* (*Ibidem*, 14). În lupta pentru o nouă patrie și pentru un nou popor mai puternic Aeneas și camarazii săi de luptă se ciocnesc de interesele zeilor care și-au favorizat pe greci. Zeii aceștia încearcă să le zădărnicească planul de colonizare, de fapt de re-fundare a Troiei. Furtunile și mările agitate le micșorează capacitatea de colonizare, resursele și numărul războinicilor troieni, dar le abate și drumul: *...troienii-ngrozii și de valuri și urgie cerească.../ ... și se-ntorc cu mersul spre-a Libiei coastă.* (*Ibidem*, 16, 17). Cu toate pedicile zeilor, Aeneas reușește să-i conducă echipa rămasă ca un „viteaz”, după ce au înfruntat atâtea urgii ale vremii și condiții vitrege pe mare: *apte corbii le duce-ntorc viteazul din număr/ apte de-abia și-au rămas* (*Ibidem*).

Cu toate acestea, chiar dacă s-au abătut pe țărmul african, Aeneas ca orice lider militar, trebuie să-și mențină misiunea și să nu și-o împlină, mai ales că nu în Africa trebuia să re-fondeze Troia, acest continent fiind deja colonizat, în Nord de fenicieni și greci, care deja controlau regiunea mediteraneană.

Țărmul italic trebuia să devină centrul unei noi Troie, care să fie de această dată invincibilă în fața tuturor, inclusiv a zeilor. Misiunea militară a lui Aeneas este aceeași cu a lui Augustus, pacea, iar *Eneida* este propagandă militară și a poeziei romane, care asigură securitatea întregii lumi controlate de romani: *Noi prin atâtea nevoi și iuși hotărâți în*

primejdii/ Tindem spre malul latin, c ci soarta ne-ng duie-acolo/ Loc de repaus pe veci. Din nou r s ri-va domnia/Troiei pe-acolo-fi i tari, cu gândul la vremuri, mai bune. (Ibidem, 19).

Moralul armatei era foarte important în timpul lui Augustus, când cea de-a doua Troie, devenise o Rom mondial , de aceea era necesar s existe o motivare i la un echilibru emo ional (mai ales dup trauma r zboiului civil, reprezentat prin furtunile i pierderile suferite de trupele troiane). Astfel Aeneas motiveaz armata prin versurile lui Vergilius pentru Augustus, dovedind c iscusin a unui lider militar const i în ob inerea victoriei, iar pentru aceasta se folosesc nu doar armele i for a, ci i mintea i sufletul. R zboinicilor pierdu i „blândul Aeneas” le aduce cinstirea cuvenit , a a cum Augustus î i cinstete armata asociind-o la domniei i transformând-o în guvern.

Ideologia r zboinicilor troieni, dar i cea augustan , este dezv luit în *Eneida* de îns i *Aeneadum genitrix*, Venus, care în confruntarea militar dintre zei i oameni, este mai mult mam , decât zei a dragostei senzuale. Roma augustan era o misiune încredin at de zei, celui asem n tor zeilor: DIVUS AUGUSTUS: *Pentru pamântul italic, li-e închis rotogolul tutindeni!/ Mândri pe-acolo romanii tr i-vor prin vremuri odat ./ Regi se vor na te, rena teri din nobilul sânge troianic/ Care ine-vor în jurul robiei i m ri i p mânturi.*” (Ibidem, 19). A adar, Noua Troie era predestinat puterii mondiale, dar i revan ei fa de neamurile care au umilit-o. De fapt, acesta era proiectul de ar al lui Augustus, care prin instaurarea p cii romane avea nevoie de armat care s -i securizeze această pace i care s o impun . „Mandatul ceresc” al romanilor dat de zei era de a cl di o putere politico-militar f r pereche, prin r zboaie, justificate misionar prin această capodoper a culturii latine, *Eneida*. Roma trebuia s devin „nihil par secundum”, ceea ce a i devenit sub domnia augustan ; singura condi ie era perseveren a: „...statornic i pururi r mâne/ Soartea iubi ilor t i! Vedea-vei cetatea i malul/ Cel juruit, i m re în l a-se-va pân la stele/ Nestr mutatul Aeneas al t u.../ Crunte r zboaie purta-va-n p mântul italic, i neamuri/ Mari domoli-va, i ri statori-va i ziduri i datini.... (Ibidem, 20).

Misiunea fiilor lui Mars a început cu misiunea r zboinicilor troieni, care au trebuit s fondeze un centru de opera ii militare, plasat strategic în Marea Mediteran , de unde puteau respinge atacurile i cuceri inamicii, sesizând c aceia care st pâneau Marea Mediteran , st pâneau de fapt lumea cunoscut . Manifestul propagandistic al *Eneidei* era valoros Romei augustane, sensibil înc dup r zboiul civil, pentru modelele pe care le sl vea, pentru unitatea i politica na ional pream rite de versurile epopeii.

Eneida era cea mai bun surs de modele pentru armata augustan , cea mai eficient surs de idealuri i rela ionare public între stat i romani, dar i între Roma i lumea supus . Eroii apar i se manifest cel mai frumos în r zboaie, ei fac diferen a între victorie i înfrângere. Romanii au fondat Roma i imperiul Roman prin r zboaie, Augustus î i explic idelologia militarist , lumii pe care o avea sub protectorat, Principatul lui fiind de fapt un jandarm al lumii antice, iar romanii erau de fapt semizeii lumii controlate: *Nu le voi pune nici vremii hotar, nici locului margini,/ F r sfâr ire domnia le-o dau.../ ...pân -n oceane*” (Ibidem, 21).

Augustus este liderul politico-militar al „neamul(lui) purcesul din Joe”, iar cum Jupiter era eful zeilor, tot astfel i romanii erau efii lumii. Prin *Eneida* i geniul lui Vergilius, Augustus este cel mai redutabil general al r zboiului psihologic, deoarece el î i manipuleaz subtil supu ii. Astfel li se induce ideea romanilor c ei nu sunt doar ni te militari obi nui i, ci sunt adev ra i r zboinici divini, pentru c genele lor provin din neamul

zeilor lui Iupiter, tat fiindu-le Marte, iar mam zei a Venus. Militarii lui Aeneas erau de fapt militarii romani augustani, inclusiv armele troienilor erau armele militarilor romani: sabia, sulii, lancea, cavaleria, simbolurile for ei militare troiene erau de fapt emblemele armatei romane, vulturii (care reprezentau steagul legiunilor romane).

Mobilul *Eneidei*, r zboiul troienilor i re-fundarea Troiei, era de fapt planul noii Rome, Principatul i pacea sa care trebuiau s devin repere morale eterne în con tiin a romanilor. Tocmai aceast eternitate a fost speculat ideologic de Augustus prin *Eneida*, deoarece tradi ia militar roman trebuia s fie extins *orbis terrarum: ...r zboiul ajuns de poveste prin lume tutindeni. (Ibidem, 27).*

Aeneas, eroul *Eneidei* este interfa a lui Augustus, dar i al tipului osta ului roman de elit , s spunem al celui din Garda pretorian : *Iat -l Aeneas, m re str lucind în albimea luminii,/ Nalt de statur , puternic în umeri ca zeii, c ci Venus/ Îns i f ptur voinic i plete de tân r îi dete. (Ibidem, 32).*

Eneida este i un tratat de veritabil art militar prin maximele pe care le ofer , unele maxime sunt folosite i ast zi ca deviz de unele structuri armate. Red m pentru frumoase ea, con inutil i impactul lor mentalitar câteva dintre acestea:

Una-i sc pare la învin i, s nu mai a tepte sc pare! (Ibidem, 49).

Nimeni nu-ntreab -n r zboi de-ai fost mi el ori puternic. (Ibidem, 50).

Moartea sub arme-mi p rea o moarte frumoas cu totul. (Ibidem, 48).

C ci ajutorul sosit d slabilor iar i putere. (Ibidem, 52).

Sic itur ad astra. (Ibidem, 244).

Pe cei îndr zne i îi ajut norocul. „Audentes Fortuna iuvat.” (Ibidem, 259).

Ori îmi voi face renume.../ Ori voi muri str lucind. (Ibidem, 264).

Nici nu ne pas de zei i nici nu ni-e fric de moarte. (Ibidem, 276).

Tu mare prin nume, mai mare prin arme. (Ibidem, 281).

...latinii sunt crânceni o teni i-nd r tnici în lupt . (Ibidem, 279).

Nemul romanic s fie cl dit pe virtutea latin . (Ibidem, 327).

Unde te duc i te-aduc, urmeaz menirilor tale!/ Orice s fie, tu birui oricare necaz prin r bdare. (Ibidem, 134).

Augustus, maestrul roman al propagandei, crea prin *Eneida* lui Vergilius o variant mitologic a Romei, idealiza poporul roman, socotit ca „purces” din zei, de aceea neamurile cucerite de romani trebuiau s i se supun acesteia ca zeilor în i i. Augustus a f cut i cu ajutorul propagandei poetice vergiliene, din romani, zeii lumii, o lume care era într-adev r dup expresia latineasc : *orbis terrarum*. Astfel, stelele zeilor îi c l uzesc pe str mo ii romanilor, pe eneazi, în Italia, „mâna i de semne din ceruri” ne spune epopeea, mai ales c întreg panteonul a pl m dit neamul romanilor, în primul rând prin r zboaie, (activitatea cea mai frecvent în lumea antic): „Neam în sprit de r zboi”.

Eneida era propaganda servit în primul rând romanilor, care aveau nevoie s - i refac moralul i echilibrul emo ional dup confrunt rile fratricide care au zguduit Roma în secolul I a. Chr. Prin *Eneida* Roma era zugr vit drept cea mai bun dintre lumile posibile, ea era ora ul celor puternici: *...Puternice ziduri cl de te/ Celor puternici.../ Locuri str vechi de m rire, vestite-n viteji i ogoare (Ibidem, 68).*

Calit ile militare erau la mare pre în timpul lui Augustus, de aceea *Eneida* le propag întregii lumi. Aeneas este oglinda lui Augustus, iar el a fost în primul rând un lider militar, care a dus un „r zboi continuu” (Orzea 2011) cu armele lui Marte i cu armele Minervei. Serviciul militar era pentru romani nu numai o datorie, ci i o onoare, a adar

Aeneas, era mai presus de toate „vrednic în arme”. Prin propaganda augustană se dorea și fundamentarea unei conștiințe comune a întregii lumi cuprinsă între aripile acvililor romane, *pax Romana*, tributară valorilor romane. Roma era singura care „Piedică pune în lăcrău”, ea fiind nu numai conducătoarea Italiei, ci și a lumii, control realizat cu ajutorul armelor, dar și a minții și a legilor sale: *...n sc torul p mânt de r zboaie i regi, s domneasc /Malul italic prin veci, i neamul de sânge teucric/S -l r spândeasc, i legi popoarelor lumii s fac .../ Roma cea tare... ...juruit de zei... (Vergilius 2004, 130-131).*

Ca orice propagandă militară și cea romană dorea cucerirea spiritelor. Putem spune că romanii au dus și multe războaie psihologice, cu mijloacele pe care le aveau atunci la îndemână, iar *Eneida* promova politica de răză a lui Augustus, trezind în conștiința romanilor vechile idealuri cum ar fi perseverența, echilibrul, tenacitatea: *Tu ne ceade malis, sed contra audentior ito*. Spiritele care nu erau cucerite prin valori erau cucerite prin arme: *Ai s dobori cu r zboiul acolo (Ibidem, 135).*

De asemenea, ca orice manifest ideologic și propagandistic, și *Eneida* preamărea cultura personalității. Aeneas îl întrușipă, de fapt, pe Augustus, ambii fondatori de răză, ambii lideri militari, ambii evidențindu-se prin meritele și virtuțile militare, ambii având legături cu divinitatea, fie că erau *divinus* sau *divus*: *Roma-nflori-va spre cer.../ Doamnă pe-o mie de răză i rival -n puteri cu Olympul.../ Caesar Augustus, n scutul din cei de-o fptură cu zeii (Ibidem, 168).*

Eroismul militar se putea obține de fiecare soldat în slujba Romei, gloria militară echivala cu obținerea nemuririi, era unul din mesajele subliminale ale *Eneidei*: *...numele sângelui nostru/ El ni-l răză dică la ceruri. (Ibidem, 177).* Moralul legionarilor romani trebuia construit și în rit, iar versurile *Eneidei* funcționau ca și un manual de psihologie, inoculând mitul invincibilității romane, nu numai militarilor ei, ci și dușmanilor ei: *...Neamul acel ce pe veci umili-va-n răză zboaie p mântul?...Astfel merită de soră i.../ ...puterea cea groaznică a Romei/ Una cu cerul le-a fost.../ Nimeni i-n veci n-ar uita pomenirea cea vrednică a noastră / Cât va domni-n Capitol, pe vecinica stâncă, poporul Romei, i tatăl roman cărmui-va popoarele lumii. (Ibidem, 182, 183, 205, 238).*

Prin *Eneida* Augustus își informa cetățenii că, de fapt, Principatul lui nu era decât o *republica restituta*, ceea ce era de fapt o manipulare foarte subtilă. De aceea, multe din valorile republicane sunt promovate de către versurile epopeii naționale romane. Unul dintre principiile republicane, putem spune că este chiar mai vechi decât Republica, ar fi principiul conducerii Romei de cei care o apară, în esență un principiu militar. Fondatorii Romei sunt primii ei apărători, dacă Aeneas a fondat o nouă Troie ca bază pentru viitoarea Romă, Augustus fonda o nouă Romă în lumea întreagă, supus de fiii lui Mars: *Lasă răză zboiul și -l poartă bărbății, că-l lor e răză zboiul. (Ibidem, 188).* Pe lângă armata o altă instituție republicană lădată în *Eneida* este Senatul: *...rostul băză trânilor suri hotărăză răză zboiul (Ibidem, 193).*

Așadar, prin toate ideile promovate, *Eneida* este un veritabil tratat de propagandă, așa cum am demonstrat în cele de mai sus.

Concluzii

Am dorit să știm de Caesarul care este al Caesarului prin acest studiu, mai ales că majoritatea tratatelor dedicate conștiinței elor comunicării nu amintesc, cele mai multe dintre ele, de contribuțiile lui Augustus la multe dintre aceste conștiințe. Augustus a fost unul din cei mai mari maștrii ai manipulării, este cel care a creat un serviciu militarizat de comunicare, poarta romană, tot el este cel care a oferit lumii antice o alternativă de securitate, *pax Romana*, tot

el a folosit cultura ca pe un sistem de propagandă a politiciii sale, dar în special al Romanismului, chiar dac Roma era el însuși.

Bibliografie:

- ***. 1928. *Œuvres de Virgile*, Texte Latin, Publiées avec une introduction biographique et littéraire des notes critiques et explicatives des gravures, des cartes et un index, *L'Énéide*, par Paul Lejay. Paris: Librairie Hachette, France.
- Badea, Simina. 2010. "Military Terms and Implications in Legal English" în *The 16th International Conference. The Knowledge-Based Organization. Conference Proceedings 2*. Sibiu: "Nicolae B Icescu" Land Forces Academy Publishing House, p. 622-626.
- Badea, Simina. 2011. "Some Characteristics of the Vocabulary related to Military Offences" în *The 17th International Conference. The Knowledge-Based Organization. Conference Proceedings 2 – Economic, Social and Administrative Approaches to the Knowledge-Based Organization*. Sibiu: "Nicolae B Icescu" Land Forces Academy Publishing House, p. 886-890.
- Badea, Simina. 2014. "Translation and the Dialogue of Legal Cultures in a Multilingual Europe" în vol. *Globalization and Intercultural Dialogue: Multidisciplinary Perspectives, Section: Communication and P.R.*, ed. I. Boldea. Tirgu-Mureș : Editura Arhipelag XXI Press, p. 315-320.
- Badea, Simina. 2009. "The language of law and administration – a diachronic approach" în *The Knowledge-Based Organization – Behavioural and Social Sciences. Conference Proceedings 4*. Sibiu: "Nicolae B Icescu" Land Forces Academy Publishing House, p. 211-214.
- Bayet, Jean. 1972. *Literatura latină*, în românește de Gabriela Crețea. Versurile au fost traduse de Petre Stati. Studiu introductiv de Mihai Nichita. București: Editura Univers.
- Cathala, Henri-Pierre. 1991. *Epoca dezimformării*, traducere de Nicolae Brătescu. București: Editura Militară.
- Ceia, Valy. 2009. *Literatură și credință, Structuri tematice contrastante și paradoxale*. Timișoara: Editura Universității de Vest.
- Chiciudean, Ion, Halic, Bogdan-Alexandru. 2003. *Imagologie. Imagologie istorică*. București: Editura comunicare.ro.
- Cizek, Eugen. 2003. *Istoria Literaturii Latine*, vol. I, II, ediția a II-a revizuită și adăugită. București: Grupul Editorial Corint.
- Clausewitz, Carl Von. Franța. *Despre război*, Note și verificare tipografică a textului de general-maior dr. Corneliu Soare. București: Editura Antet XX Press.
- ***Coordonator Gheorghe Ardelean. 1987. *Metodica propagandei politice. Studii, sinteze, experiențe*. București: Editura Militară.
- Dușu, Ilona Manuela. 2007. „Eneida ca proiect de identitate ideal” în Dușu, Ilona Manuela, *Literatura latină și complexul identitar*. Craiova: Editura Universitaria, p. 116-129.
- Dușu, Ilona. 2014. *Identitate și intimitate. Corp(us)ul elegiac al literaturii latine*. Craiova: Editura Universitaria.
- Ficeac, Bogdan. 2006. *Tehnici de manipulare*, Ediția a VI-a. București: Editura C.H. Beck.
- Grimal, Pierre. 1997. *Literatura Latină*, Traducere de Mariana și Liviu Franga. Note suplimentare și cuvânt înainte de Liviu Franga. Medalion biografic Pierre Grimal de Eugen Cizek. București: Editura Teora.
- Gușu, Gh. 1993. *Dicționar latin-român*, Ediția revizuită și completată. București: Editura tipografică.
- Hentea, Călin. 2002. *Propagandă și frontieră*. București: Editura Nemira.
- Hentea, Călin. 2008. *Noile haine ale propagandei*. Pitești: Editura Paralela 45.
- Hentea, Călin. 2014. *Propaganda în război*. Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun.
- Vergilius. 2004. *Eneida*, traducere în forme originale de George Cobuc, Prefață și note de Ion Acsan. București: Editura Mondero.